

MEHNAT SOHASIDAGI INNOVATSION JARAYONLAR

O'zMU Ijtimoiy fanlar fakulteti sotsiologiya yo'nalishi

2-kurs talabasi **G'ulomnazarova Umida Shovkat qizi**

Annotatsiya: Mazkur maqolada mehnat sohasida yuz berayotgan innovatsion jarayonlarning mohiyati, asosiy yo'nalishlari va ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish hamda zamonaviy boshqaruv usullarining mehnat munosabatlariga ta'siri ochib beriladi. Shuningdek, innovatsion jarayonlarning mehnat unumdorligi, bandlik va inson kapitali rivojiga ta'siri yoritiladi. Shuningdek, mehnat sohasidagi innovatsion jarayonlarning mehnat unumdorligini oshirish, ish sharoitlarini yaxshilash, xodimlarning kasbiy malakasini rivojlantirish va inson kapitalini mustahkamlashdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada innovatsiyalarning bandlik tuzilmasiga ta'siri, yangi kasblarning paydo bo'lishi hamda mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshirishdagi roli ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, innovatsion jarayonlar bilan bog'liq muammolar va ularni hal etish yo'llari ilmiy-nazariy jihatdan asoslab beriladi.

Annotation: This article analyzes the essence, main directions, and socio-economic significance of innovative processes occurring in the labor sphere. The impact of digital technologies, automation, and modern management methods on labor relations is examined. The role of innovative processes in increasing labor productivity, improving working conditions, developing employees' professional skills, and strengthening human capital is highlighted. In addition, the article considers the influence of innovations on the employment structure, the emergence of new professions, and their role in enhancing competitiveness in the labor market. At the same time, the problems associated with innovative processes in the labor sphere and ways to address them are substantiated from a scientific and theoretical perspective.

Аннотация: В данной статье анализируются сущность, основные направления и социально-экономическое значение инновационных процессов, происходящих в сфере труда. Рассматривается влияние цифровых технологий, автоматизации и современных методов управления на трудовые отношения. Освещается роль инновационных процессов в повышении производительности труда, улучшении условий труда, развитии профессиональных навыков работников и укреплении человеческого капитала. Кроме того, анализируется влияние инноваций на структуру занятости, формирование новых профессий и их роль в повышении конкурентоспособности на рынке труда. Вместе с тем с научно-теоретической точки зрения обосновываются проблемы, связанные с инновационными процессами в сфере труда, а также пути их решения.

Hozirgi davrda jamiyat va iqtisodiyot rivoji innovatsiyalar bilan chambarchas bog‘liq. Ayniqsa, mehnat sohasida amalga oshirilayotgan innovatsion jarayonlar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, ishchi kuchidan oqilona foydalanish va mehnat sharoitlarini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish va yangi boshqaruv modellari mehnat munosabatlarini tubdan o‘zgartirmoqda¹. Mehnat sohasidagi innovatsion jarayonlar tushunchasi. Mehnat sohasidagi innovatsion jarayonlar deganda mehnat faoliyatini tashkil etish, boshqarish va rivojlantirishda yangi g‘oyalar, texnologiyalar hamda usullarning joriy etilishi tushuniladi². Ushbu jarayonlar texnologik, tashkiliy, ijtimoiy va institutsional innovatsiyalarni o‘z ichiga oladi. Ularning asosiy maqsadi mehnat unumdorligini oshirish va inson kapitalini rivojlantirishdan iborat.

Innovatsion jarayonlarning asosiy yo‘nalishlari.

Birinchi yo‘nalish — raqamlashtirish. Masofaviy mehnat, elektron hujjat aylanishi va onlayn platformalar mehnat bozorida yangi imkoniyatlar yaratmoqda³. Ikkinchi yo‘nalish — avtomatlashtirish va robotlashtirish. Bu jarayonlar ishlab chiqarishda inson mehnatini yengillashtirib, xavfli va og‘ir ishlarni texnika yordamida bajarishga imkon bermoqda.

Uchinchi yo‘nalish — mehnatni boshqarishdagi innovatsiyalar. Moslashuvchan ish vaqti, loyiha asosida ishlash va motivatsiyaning yangi shakllari keng qo‘llanilmoqda⁴.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar mehnat sohasida ham innovatsion jarayonlarning jadallashuviga olib keldi. Davlat tomonidan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish va inson kapitaliga investitsiyalarni oshirish mehnat munosabatlarining yangi shakllarini vujudga keltirmoqda. Xususan, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida mehnat bozori va bandlik tizimini raqamlashtirish muhim ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida belgilangan. O‘zbekistonda mehnat sohasidagi innovatsion jarayonlarning muhim yo‘nalishlaridan biri — raqamlashtirish hisoblanadi. Bugungi kunda bandlikni ta‘minlash, ishga joylashtirish va mehnat munosabatlarini tartibga solish jarayonlarida elektron platformalar keng joriy etilmoqda. Xususan, “Yagona milliy mehnat tizimi” orqali ish beruvchi va ish izlovchilar o‘rtasidagi munosabatlar soddalashtirilib, ochiqlik va shaffoflik ta‘minlanmoqda. Ushbu tizim mehnat bozorida axborot almashinuvini tezlashtirib, norasmiy bandlikni qisqartirishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, mehnatni tashkil etish va boshqarishda ham innovatsion yondashuvlar keng qo‘llanilmoqda. Moslashuvchan ish vaqti, masofaviy mehnat, loyiha asosida ishlash kabi yangi mehnat shakllari O‘zbekiston sharoitida asta-sekin rivojlanmoqda. Ayniqsa, xizmat ko‘rsatish va axborot texnologiyalari sohalarida masofadan turib ishlash amaliyoti kengayib, xodimlar uchun qo‘shimcha imkoniyatlar yaratmoqda.

Biroq O‘zbekistonda mehnat sohasidagi innovatsion jarayonlarni joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, hududlar o‘rtasidagi raqamli tengsizlik, ayrim sohalarda malakali kadrlar yetishmasligi hamda an‘anaviy mehnat munosabatlarining ustunligi innovatsiyalarning to‘liq joriy etilishiga to‘sqinlik qilmoqda. Shu sababli mehnat sohasidagi innovatsion jarayonlarni rivojlantirishda davlat, ish beruvchilar va ta‘lim muassasalari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, mehnat sohasidagi innovatsion jarayonlar O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli texnologiyalarni joriy etish, avtomatlashtirish va zamonaviy boshqaruv usullaridan foydalanish mehnat unumdorligini oshirish, ish sharoitlarini yaxshilash hamda mehnat munosabatlarida ochiqlik va samaradorlikni ta’minlashga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, bandlik tizimining raqamlashtirilishi va zamonaviy mehnat shakllarining rivojlanishi mehnat bozorida yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Shu bilan birga, mehnat sohasidagi innovatsion jarayonlar inson kapitalini rivojlantirish, xodimlarning kasbiy malakasini oshirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashda muhim omil hisoblanadi. Biroq innovatsiyalarni joriy etishda hududlar o‘rtasidagi tengsizlik, malakali mutaxassislar yetishmasligi kabi muammolar mavjud bo‘lib, ularni bartaraf etish uchun davlat siyosatini takomillashtirish, ta’lim tizimi va mehnat bozori o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. **“Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.** — Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. **Mehnat va bandlik sohasini rivojlantirishga oid qaror va farmonlar to‘plami.** — Toshkent, 2019–2024 yy.
3. O‘zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. **Mehnat bozori va bandlik holati bo‘yicha rasmiy hisobotlar.** — Toshkent, 2021–2024 yy.
4. Giddens E. **Sotsiologiya.** — Toshkent: Sharq, 2019.
5. Castells M. **The Rise of the Network Society.** — Oxford: Blackwell Publishing, 2017.
6. Drucker P. **Management Challenges for the 21st Century.** — New York: Harper Business, 2016.
7. Bell D. **The Coming of Post-Industrial Society.** — London: Penguin Books, 2015.
8. Smelser N. **Theory of Collective Behavior.** — New York: Routledge, 2018